

Proletariusze wszystkich krajów łączcie się!

SZTANDAR

LUDU

**ORGAN
KW PZPR
W LUBLINIE**

ROK XXV. NR 224 (7852)

DNIA 20 I 21.IX.1969 R.

Cena 50 gr

LEŻA przede
mna poźółkie
już karty księgi
przycję do szpi
tala w Tomaszowie Lu
belskim. Wpisy do niej
noszą datę: wrzesień
1939 rok. Rubryki wy
pełnione 30 lat temu,
mówią o tamtych
dniach: ciężkich, boha
terskich, wypełnionych
śmiercią żołnierzy i dzie
ci, kobiet i starców.

1.IX.1939 r. Dzień normal
nej pracy terenowego szpi
tala. Gdzieś na granicy roz
poczęły się walki. Spadają
bomby na Warszawę i inne
miasta polskie. Gina żoł
nierze i ludność cywilna. Tu
w Tomaszowie spokój. Jak
co dzień zgłaszają się cho
rzy. Przybywa z Antoniówki
kobieta do porodu, a z Hop
kiego młoda dziewczyna z
ropniem gardła. Ojciec przy
wozi z Lubyczy Królewskiej
siedmioletniego chłopca z
śródstawnym złamaniem rę
ki. Po południu rolnik z
Kadłubisk przywozi fur
manką 38-letnią żonę, u któ
rej rozpoznano raka macicy.
Pod wieczór przyjęto pią
tego i ostatniego w tym dniu
pacjenta: mężczyznę z To
maszowa z zatruciem pokar
mowym. Typowy przekrój
chorych przyjmowanych w
czasie pokoju.

7.IX. Nad Tomaszowem
pojawiają się samoloty ze
swastykami. Na bezbronną
ludność spadają bomby.
Miasto płonie. Gina dzieci,
kobiety, starcy. W mieście
nie ma w tym dniu właści
wie większych jednostek
wojskowych. Do szpitala
zgłasza się masowo miejsco
wa ludność. Większość ofiar
nalotu to dzieci. Część ran
nych po opatrunku wraca
do domu. W szpitalu pozos
taje 36 osób. Między inny
mi 18-letnia Krystyna Kud
licka z raną postrzałową
jamy brzusznej, nieznane 8
letnie dziecko z otwartym
złamaniem czaszki, 5-letni
chłopiec z ranami głowy, 6-
letni chłopiec z ranami jamy
brzusznej.

13.IX. Do Tomaszowa wjeżd
żają czołgi ze swastykami.
Druga Dywizja Pancerna na
cierająca ze Słowacji. Roz
poczyna się okupacja hitle
rowska. Do szpitala przyby
wa niemiecki Stabsarzt Dr.
Jaekel. Personel polski po
zostaje na swoich miejscach
pracy. Do szpitala przyjęto
10 pacjentów. Między innymi
39-letniego górnika z
Wieliczki Romana Kunczara
ze skretem jelit, młodego
harcera Stanisława Olek
sów, który przybył tu z woj
skiem. Ciężkie rany jamy
brzusznej zatrzymały go w
szpitalu aż do 6 października.
Przyjęto ponadto ran
nych w walce żołnierzy: 42-
letniego st. strzelca Jana
Harasyniuka z raną postrza
łową klatki piersiowej.

Mgr. farm. Bolesława Machni
kowskiego, por. 76 pułk Obrony
Narodowej, pracownika apteki
w Naselsku, ze złamaniem ot
wartym prawego uda.

Juliana Sumera, lat 34, p. p.
z raną szarpaną lewej ręki.
Józefa Kropieńskiego, lat 34, 6
75 p. p. z ranami podudzia i
złamaniem kości podudzia.

Jana Lewandowskiego, lat 31,
z banu mostowego 11 kolumny
ciężkiej z raną postrzałową
klatki piersiowej.

Bolesława Maika, lat 32, z
75 p. p. z otwartym złamaniem
prawego podudzia i raną szar
paną ręki lewej.

Józefa Burgiera, lat 42, z ra
nami głowy.

O godzinie 22, umiera żoł
nierz Józef Zygmunt. Porażo
we zapalenie otrzewnej.

14.IX. Szpital zwiedza
gen. von Kleist. Niemcy przy
wożą do szpitala 4 swych
chorych na czerwonkę. Po
nadto przyjęto dwu chłop
ców (9 i 16 lat) rannych
w czasie walki o Tomaszów.

15.IX. Przyjęto do szpi
tala 6 osób, w tym 2 pol
skich rannych żołnierzy. O
godz. 12 umiera górnik
z Wieliczki R. Kunczar.

16.IX. Okupanci przywożą
do szpitala 26 swych żoł
nierzy. Jeden z nich Alban
Besserer umiera o 16.

17.IX. Do szpitala przyjęto
2 rannych żołnierzy pol
skich, 4 niemieckich oraz 2
rannych cywili. Umiera żoł
nierz niemiecki z ranami po
strzałowymi brzucha.

Przed trzydziestu laty

Z kart szpitalnej księgi

18.IX. Wokół Tomaszowa
ciężkie walki. Wojska pol
skie usiłują przełamać się
w kierunku granicy rumuń
skiej. Do szpitala przyjęto
7 rannych polskich żołnie
rzy między innymi Józefa
Kołacza z 1 pułku art. p.
lotn. Ponadto zgłosili się do
Izby przycję 4 ranne osoby
cywilne. Umiera 2 żołnierzy,
st. strzelec Jan Harasyniuk
i strz. Bolesław Małek.

19.IX. Przyjęto 20 rannych żoł
nierzy polskich i 3 niemieckich.
Między rannymi żołnierze war
szawskiej brygady motorowej
Stanisław Boguszewicz, Tadeusz
Sikorski i inni. Są ranni s 11
p. p. Antoni Rańek, Józef Ga
łązka, Paweł Cuber oraz 22-let
ni Tadeusz Najda z oddziału
Obrony Narodowej Tarnowskie
Góry.

20.IX. Szpital przyjmuje 72 pol
skich rannych żołnierzy i 3 nie
mieckich, ponadto 2 osoby cy
wilne z Rogoźna. Między ran
nymi: kpt. Eligiusz Majewski,
lat 35, d-ca plut. artylerii z 75
p. p. ranny na szosie między
Tarnawatka i Tomaszowem,
kpt. Kazimierz Timmel lat 41
d-ca plut. pionierów 77 p. p.
z raną postrzałową biodra. Wiek
szość rannych to żołnierze 73,
75 i 110 p. p. Umiera żołnierz
Piotr Szczerba z raną postrza
łową klatki piersiowej oraz ran
ny w brzuch rolnik z Szarowa
li Jan Miszczyżyn.

21.IX. Przywożą bez przerwy
rannych żołnierzy. Są ofiary
wśród okolicznej ludności. Mię
dzy innymi rodzeństwo: 6-letnia
Leokadia i 14-letnia Bronisława
Piechnik z Ułowa. Wśród ran
nych pułkownik Czesław Chmie
lewski lat 42—d-ca 3 pułku uła
nów śląskich z ranami postrza
łowymi lewego uda i lewego
ramienia. Hitlerowcy przywożą
3 swych żołnierzy. Jeden z nich
wkrótce umiera. Ranni umiesz
czani są też w budynku miej
scowego gimnazjum.

22.IX. Do szpitala przyję
to 6 żołnierzy polskich w
tym por. 75 p. p. Henryka
Wiatraka, ciężko rannego w
głowie. Ponadto przybył 5-
letni chłopiec z Płazowa Mie
czysław Szałański z postrza
łem jamy brzusznej. Wkrót
ce umiera. Tegoż dnia umie
rają polscy żołnierze: Cze
sław Szubert lat 23, Jan Le
wandowski lat 31, Wilhelm
Biedrunka lat 20, Paweł Cu
ber lat 28. Umiera także 1
żołnierz niemiecki.

23.IX. Ponowne nasilenie
ciężkich walk w rejonie To
maszowa. Przepelniony szpi

tal przyjmuje 118 rannych.
Między żołnierzami polski
mi:

— por. Zbigniew Dłuski lat
24, d-ca 1 plut. 1 szwadronu 4
pułku strzelców konnych z ra
nami postrzałowymi ud (Umie
ra 3 października, szgorzel).

— rotm. Marceł Ignaczak lat
45, d-ca 3 szwadronu 4 p. s. k.
z ranami postrzałowymi uda
(Po długich cierpieniach —
amputacja, szgorzel — umiera
15 listopada).

— ppor. Stanisław Bettiś lat
30, d-ca 1 plut. 1 szwadronu 4
p. s. k. (umiera 11 października,
szgorzel).

— kpt. Andrzej Kownacki lat
42, z 2 pułku art. lekkiej.

— kpt. Jan Lewandowski lat
42, d-ca 3 baterii 8 dyonu art.
ciężkiej smotoryzowanej z ra
nami postrzałowymi głowy.

— pułkownik Mieczysław Fed
lewski lat 41, d-ca 1 pułku ar
tylerii lekkiej z ranami postrza
łowymi lewego uda.

— mjr. Kazimierz Zboński
lat 41, szef oddziału II, Grupy
Operacyjnej „Bielsko” — (Bo

ruta) — z ranami postrzałowy
mi lewego uda.

— Kpt. Czesław Oleszczyński,
lat 34, adiutant I Dywizji pie
choty legionów.

Niemcy przywożą 8 swych
żołnierzy.

Tego ciężkiego dnia wrzesnio
wego umierają: ppor. Henryk
Wiatrak, ppor. Bohdan Beuth,
lat 34, z ranami postrzałowymi
klatki piersiowej, strz. Hen
ryk Henig ze Śląska.

24.IX. Nadal ciężkie wal
ki. Szpital przyjmuje 50 ran
nych żołnierzy. Spośród
nich 8 zaraz umiera. Nie
przytomni, nieznan.

25.IX. Bitwa pod Toma
szowem trwa. Do szpitala
przywożą 27 polskich żołnie
rzy i 1 niemieckiego. Umie
ra 6 rannych:

— szer. Piotr Rajman, po
strzał jamy brzusznej;

— szer. Mikołaj Złobrow
ski — postrzał szyi;

— chor. Stanisław Chmie
lewski — postrzał klatki
piersiowej;

— por. mgr. farm. Bo
lesław Machnikowski;

— mjr. Kazimierz Zboń
ski;

— szer. Stanisław Baurer.

26.IX. Szpital przyjmuje
11 rannych. Umiera 5 pol
skich żołnierzy.

27.IX. Koniec bitwy pod
Tomaszowem. Resztki roz
bitych polskich pułków ka
pituluja. Do szpitala przywo
żą 7 rannych. Umiera 8 ran
nych polskich żołnierzy.

28.IX. Przyjęto 6 rannych.
Umiera 2 żołnierzy.

29.IX. Z okolicznych wsi
przywieziono 46 rannych pol
skich żołnierzy. Umiera 4,
między innymi ppor. Józef
Suchanek i strz. Jerzy Po
luszyk z 75 p. p.

30.IX. W ostatnim dniu
września przyjęto do szpi
tala 7 osób. Umiera w szpi
talu 6 rannych żołnierzy.

Kończy się wrzesień. Młkna
strzały. W szpitalu tomaszow
skim długo jeszcze leżą polscy
żołnierze. W październiku 1939
r. umiera z ran, najczęściej z
powodu szgorzeli 86 polskich żoł
nierzy. Głównym w kampanii
wrześniowej, zmarło ich w
szpitalu tomaszowskim 113. Wie
lu z nich spoczywa na miej
scowym cmentarzu wojskowym.

Lek. med. Jan Żukowski
Tomaszów Lubelski